

LEESTEKENS*

Siyavula Uploaders

This work is produced by OpenStax-CNX and licensed under the
Creative Commons Attribution License 3.0[†]

1 AFRIKAANS HUISTAAL

2 Graad 8

3 Module 2

4 LEESTEKENS

AKTIWITEIT 1

Taal

Leestekens

- BEANTWOORD DIE VOLGENDE VRAE NADAT JOU ONDERWYSER DIE RIGLYNE OOR DIE GEBRUIK VAN DIE KOMMA, DUBBELPUNT, UITROEPTOKEN, AANHALINGSTEKENS EN VRAAGTEKEN GEGEE HET.

- Verduidelik die gebruik van die onderskeie leestekens in die volgende sinne uit die leesstuk:

1. Dink net: jy staan bo-op 'n hoë bult
 2. Die bal rol ál vinniger₂ en vinniger₂ en vinniger.
 3. Soos die bal teen die steilte afsnel₂ hop en bons jy rond binne-in
 4. Die idee is dat₂ soos die bal rol₂ die persoon aan die binnekant – wat 'n Zorbonaut genoem word – teen die kant vasgedruk word.
 5. Dit word nog nie in Suid-Afrika beoefen nie₂ maar wie weet₂ miskien sien jy binnekort ook dié blink strandballe.
 6. En Zorbonauts wat dit al gedoen het₂ belowe die adrenalien-inspuiting is nie te versmaai nie.
 7. dié rollery is 'n bisarre gevoel₂ maar dat die stadige rotasie darem verhinder . . .
- Werk ook deur die volgende taak:*In watter van die volgende sinne is die vraagteken verkeerd gebruik en waarom?*
8. Hy vra hoe laat dit is?
 9. Hoe laat is dit, vra hy?
 10. Is dit al laat genoeg? wil hy weet.

- Skryf die volgende sinne oor met die dubbelpunt, aanhalingstekens en kommas op die regte plekke.

*Version 1.1: May 26, 2009 3:10 am -0500

[†]<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

11. Net toe ek by die deur instap vra Oupa Kan ek asseblief nie die Huisgenoot kry want ek moet nog die blokkiesraaisel invul. En môre moet ek dit pos voeg hy by toe hy wegstap.

Spelling

- **JOU ONDERWYSER GAAN MET ENKELE SPELREËLS RONDONOM DIE GEBRUIK VAN DIE DEELTEKEN, AFKAPPINGSTEKEN, KAPPIE EN KOPPELTEKEN HERSIEN/BEHANDEL.**

- Beantwoord daarna die volgende vrae:

- Skryf die volgende woorde korrek neer:

12. oumas

13. oribitjie (dis 'n baie klein soort bok in SA)

14. Du Preeztjie

15. A span

16. heldeontvangs

17. garage-e

18. Terblanche-e

19. Du Toits

20. nommer 5 skoer

21. 10 liter melk

22. 10 liter houer

23. Markotter gedenkboek

24. dieët

25. spieël

26. finansieël

27. finansieë

1. .Ma'hulle

29. betaal TV

	LU 6.1.2			

Table 1

AKTIWITEIT 2

Skryf 'n DIALOOG tussen jou en enige van die uitvinders van die Zorb waarin julle 'n gesprek voer oor dié uitvinding

OF

Skryf 'n DIALOOG tussen jou en Leonardo da Vinci waarin jy met hom gesels oor enige van sy uitvindings.

	LU 4.1			

Table 2

AKTIWITEIT 3
TEKS B

- Lees die gedig, *Skaatsplankryer* deur Petra Müller, uit *Senior Keur*, 1992:Tafelberg, en werk deur die vroe en opdragte en skryf die antwoorde neer.

1 Die enigste “vreemde/onbekende woord in die gedig is “gier” in reël 3. In die HAT (Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal) staan by “gier” die volgende:

gier1, (-e) 1. Enigee van enkele soorte dagroofvoëls, nl. die aasvoëls en die kraai. 2. Genadelose, skraapsugtige mens.

gier2, (-e) 1. Sterk begeerte, drang, drif. 2. Onredelike, wispelturige nuk. 3. Iets nuuts, ’n nuwigheid.

gier3, I ww. gegier 1. ’n Skril geluid uiter, skree, gil. 2. ’n Skerp en fluitende, gonsende geluid maak. II s.nw. (-e) Harde, skril geluid; skreeu, gil.

gier4, ww. (gegier) 1. a. Skuins ry op ’n brander – van ’n boot of ’n swemmer gesê. b. Branderplank ry. 2. In ’n skuins rigting afwyk.

- Besluit watter een (of dalk meer!) van die betekenis in die gedig pas.
 2. Watter klere dra die skaatsplankryer (lees die gedig; moenie na die skets kyk nie!)
 3. Waar ry hy met sy skaatsplank?
 4. Watter woorde in die gedig beskryf die aksies wat hy op die skaatsplank uitvoer om die skaatsplank te laat beweeg?
 5. Sê nou in jou eie woorde wat hy maak om die skaatsplank (vinniger) te laat beweeg.
 6. Hoekom staan die deel in reël 2 – 3 tussen aandagstrepe?
 7. Daar kom baie min leestekens in die eerste deel van hierdie gedig voor. Wat noem ons dié verskynsel?
 8. Verduidelik nou deur op die inhoud van die gedig te let, waarom daar feitlik geen leestekens in die eerste paar reëls is nie.
 9. Tot waar in die gedig BESKRYF die verteller die skaatsplankryer en wat hy doen?
 10. Verduidelik waarom daar ’n dubbelpunt aan die einde van reël 4 voorkom.
 11. Kyk na die rymskema van hierdie gedig.
 - 11.1 Wat merk jy op?
 - 11.2 Wat noem ons so ’n gedig waar daar baie min/geen rymwoorde is nie?
 12. Wat bedoel die verteller wanneer hy/sy sê dat swaartekrag vir die skaatsplankryer “geen swaarte” het nie?
 13. Watter ander woorde in die gedig sluit by hierdie gedagte aan?
 14. Watter soort beeldspraak kry ons in die slotreël waar die verteller die skaatsplankryer ’n “windswael” noem?
 15. Waarom gebruik die verteller juis dié beeld? Is ons deur die gedig daarop voorberei (kan ons dus sê die res van die gedig motiveer/ondersteun die keuse)? Verduidelik aan die hand van woorde/sinsnedes in die gedig waarom jy so sê.
 16. Waarom spesifiseer die verteller ná “windswael” “**van die aarde**”?
 17. Slaag die digter na jou mening daarin om die “boodskap” van die gedig, nl. die vryheid wat die skaatsplankryer ervaar, suksesvol oor te dra? Verduidelik waarom jy so sê.

	LU 3.6			

Table 3

AKTIWITEIT 4

18. Kreatiewe reaksie op tekste

Ons het sekerlik al almal op, met of in so 'n “pret-ryding” gery of toertjies gedoen, of aan die een of ander vorm van adrenaliesport deelgeneem. Beskryf in 'n stelwerkstuk die GEVOEL wat jy tydens so 'n rit/sprong/toertjie ens. ervaar of ervaar het.

	LU 4.1			

Table 4

AKTIWITEIT 5

TEKS C

MOENIE SO PLOETER, KRY 'N SKOETER

Ryplanke (scooters) is die mees nuwerwetse vervoermiddel en beslis die in-ding op twee wiele. Dit is 'n topverkoper onder speelgoed. Jy kan nou ryplanke op jou eie webtuiste verkoop en 10% kommissie verdien! 'n Ryplank kos \$130, en 10% daarvan is dus \$13 – vir jou! Die gewilde Razor kos \$95,00.

Rits!!! hierheen en Rits!!!! daarheen – die ryplank is hier en stadig besig om Suid-Afrika oor te neem!

Volgens mnr Len Bradford bestuurder van Surf Wearhouse in Bellville is ryplanke 'n nuwe gier wat Amerikaners Australiërs en die Britte in vervoering het en waarvan die gewildheid ook in Suid-Afrika aan die toeneem is.

“Enige mens ouer as drie jaar en jonger as honderd jaar kan die ryplanke ry! Hulle is baie veiliger as skaatsplanke en jy hoef nie met beskermingsklere aan te ry nie,” het hy verlede week vertel.

Van die waaghalse en avontuurlustige ryplank-liefhebbers beoefen van die toertjies van skaatsplankryers.

“Die groot rede waarom mense die ryplank gebruik, is vir pret! Ryplanke is soos 'n fiets of 'n skaatsplank, net veel veiliger en nog lekkerder!” val hy ons opgewonde in die rede.

Die ryplanke word uit Amerika bestel en deur agente in Suid-Afrika verkoop. Daar is 'n verskeidenheid make van dié rygoed.

Van die make wat daar is, is die SL-1, die JD BUG en die Avalanche. Ryplanke kan enigiets van R400 tot meer as R1000 kos.

Een van die aantrekkingskragte van die gewilde tweewiel-ryding is dat dit heeltemal opvoubaar is. “In Engeland ry mense met hulle ryplanke na die stasie, vou dit eenvoudig toe en ry dan trein tot by die volgende stasie. Daar vou hulle weer die ryplank oop en ry verder werk toe!” het Len verduidelik.

In hierdie opsig is ryplanke 'n veilige en handige (en goedkoper) vervoermiddel.

Nog 'n lokaaspunt van dié klanklose bromponie sonder enjin is dat meisies nie agteroor hoef te sit nie. “Meisies kan ook ry. Dis gewoonlik die seuns wat altyd so vinnig soos die hel wil ry,” het Len gesê.

Seuns wat van spoed hou, kan 'n “redelike” spoed teen 'n afdraand kry.

“Die ryplanke verkoop soos soetkoek. Daar is seker meer as 5 000 ryplanke die afgelope seisoen in Suid-Afrika verkoop sedert die gier hier posgevat het. Dis die ideale Kersgeskenk,” volgens Len.

(Aangepas uit die Bylae tot Die Burger)

1. Beantwoord die volgende vrae oor die gegewe leesstuk streng volgens die opdragte.

- BEANTWOORD DIE VOLGENDE VRAE ELK IN EEN GOEIE VOLSIN:

1.1 Noem twee redes waarom mense 'n ryplank aanskaf. (3)

1.2 Waarom is 'n ryplank 'n geskikte vervoermiddel vir werkers in 'n stad? (3)

- DIS NOU NIE MEER NODIG OM VOLSINNE TE SKRYF NIE.

- 1.3 Wat beteken dit om te “ploeter” (die woord staan in die opskrif)? (2)
 - 1.4 Wanneer kan ons sê iets is ’n “in-ding” (par. 1)? (2)
 - 1.5 Sê in jou eie woorde wat dit beteken as iemand “rits”. (2)
 - 1.6 Waarom is die eerste deel van par. 2 donker gedruk met so baie uitroepstekens? (2)
 - 1.7 Haal VIER opeenvolgende woorde uit die leesstuk aan wat ’n ryplank beskryf. (2)
 - 1.8 Waarom plaas die skrywer die woord “redelike” in die tweedelaaste paragraaf in aanhalingstekens? (2)
 - 1.9 Verduidelik wat “kommissie” (par. 2) is. (1)
 - 1.10 Sê wat ’n “agent” doen (par. 7) (1)
- [20]**

	LU 5.2.2			

Table 5

AKTIWITEIT 6

Opsomming

- **LEES WEER DIE LEESSTUK EN MAAK ‘N LYS VAN AL DIE VOORDELE VAN RYPLANKE WAT IN DIE STUK GENOEM WORD. SKRYF ELKE VOORDEEL IN ‘N APARTE REËL. DIT IS NIE NODIG OM VOLSINNE TE MAAK NIE.**

	LU 3.4			

Table 6

5 Assessering

LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer
Dit word bewys as die leerder:
3.4 hoofgedagtes identifiseer en ’n opsomming maak;
3.5 verduidelik hoe die hoofkenmerke en struktuur van verskillende tekssoorte tot die funksie daarvan bydra;
<i>continued on next page</i>

3.6 begrip van 'n teks en die doel daarvan toon deur die intrige tema., hoofkarakter ens. te bespreek.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitlike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit word bewys as die leerder:
4.1 verskeidenheid verbeeldingstekste skryf;
4.2 'n verskeidenheid feitlike skriftelike tekste vir verskeie doeleindes lewer;
4.4 die skryfproses saam met ander en individueel gebruik om tekste te skep.
LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, verwerk en gebruik.
Dit word bewys as die leerder:
5.2 gebruik taal om te ondersoek:5.2.2 taal gebruik om te ondersoek en opsies te oorweeg.
LU 6 Taalstruktuur en –gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit word bewys as die leerder:
6.1 werk met woorde:6.1.2 basiese spelreëls gebruik om woorde te spel;
6.1.5 'n woordeboek gebruik om woordeskat na te vors;
6.1.9 antonieme en sinonieme gepas binne konteks vind en gebruik;
6.2 werk met sinne: 6.2.7 die aktief en passief verstaan en gebruik;
6.2.10 leestekens doeltreffend gebruik;
6.4 'n bewustheid van en gebruik van styl ontwikkel.

Table 7

6 Memorandum

7 AKTIWITEIT 1

3. Behandel die volgende aspekte baie kortliks voor die leerders die vrae by hierdie oefening beantwoord. Dis ter wille van vaslegging tog sinvol om die opsies te herhaal wanneer u die leerders se werk nagaan.

LEESTEKENS

riglyne by gebruik van komma

- tussen gesegdes (werkwoorde wat nie saam een aksie/handeling uitdruk nie)
- by lyste wat opgenoem word
- voor sekere voegwoorde (maar, want, ens.)
- by ingevoegde/parentetiese sinne (toets hiervoor: die inligting verander nie as ek dié deel weglaat nie)
- voor/ná tussenwerpsel

riglyne by gebruik van aanhalingstekens

- direkte rede

- titels van publikasies
- woord wat in ander verband gebruik word/betekenis nie die normale
- iemand se direkte woord(e) in stuk aanhaal

enkel-aanhalingstekens

- enkel-aanhalingstekens word gebruik binne 'n aanhaling

riglyne by gebruik van uitroepstekens

- aan einde van sin waar sekere emosie uitgedruk word – woede, opgewondenheid, harde woorde

riglyne by gebruik van vraagteken

- slegs ná direkte vraag
- by retoriese vraag (waar antwoord in vraag opgesluit lê: Dink jy ek is onnosel?)

riglyne by gebruik van aandagstreep

- volle sin of sinsnede binne sin
- maak leser dikwels attent op inhoud van deel

riglyne by gebruik van dubbelpunt

- voor lys wat gegee word
- aanduiding dat verduideliking/opsomming volg
- voor direkte rede

1. dui aan dat uitbreiding/verduideliking volg
2. lys woorde/herhaling van die woord
3. tussen twee gesegdes (werkwoorde wat nie na dieselfde handeling verwys nie)
4. weerskante van ingevoegde sinsnede
5. voor maar, asook ná tussenwerpsel
6. tussen gesegdes
7. voor maar
8. Moenie? kry; dis nie 'n direkte vraag nie
9. Soos 1.3.9 – dis mos nie sy direkte woorde nie - nie aangehaal
10. Korrek; direkte vraag
11. Net toe ek by die deur instap, vra Oupa:“Kan ek asseblief die ‘Huisgenoot’ kry, want ek moet nog die blokkiesraaisel invul. En môre moet ek dit pos,” voeg hy by toe hy wegstap.

SPELLING

Dis sekerlik nie nodig dat u alle spelreëls met die leerders behandel nie; die onderstaande klompie is na my mening voldoende op graad 8-vlak. Lê asseblief klem daarop dat die reëls nooit in die eksamen gevra gaan word nie, maar dat kennis van die reëls beteken dat 'n leerder ook in ander gevalle die reël (waarskynlik) sal kan toepas.

- Spelreëls by kappie
- slegs op enkele vokale: o u, i – om 'n bepaalde klankkarakter uit te druk: bv: môre, brûe, wie
- by e wanneer dit 'n lang klank uitdruk – (bv.: miljoenêr, skêr, vêr/ver) NB kom nie voor wanneer die klank in 'n lettergreep gevolg word deur meer as een konsonant nie: perd, werd, ens. Spelreëls by koppelteken

ees (en dus verstaan)

- tussen vokale SLEGS wanneer daar klankverwarring kan wees
- by baie lang woorde

- ná langer voorvoegsel (“kwasi-ernstige”)
- tussen syfer, letter, simbool, letterafkorting in samestelling (gr. 8-klas, A-kandidate) Afkorting/simbool behou hoofletter wanneer dit aan einde staan: TV-lisensie, aspirant-PUK
- herhalingsvorme: byna-byna, dum-dum-koeël
- by-hulle: Piet-hulle
- ruimtekoppelteken / weglatingsteken om aan te dui dat daar ’n woord(deel) moet wees: kinder- en mansdrag, Spelreëls by afkappingsteken
- aanduiding dat letter(s) weggelaat is: ’n, hy’s,
- meervoude en verkleiningsvorme van WOORDE wat op -i, -o, -u eindig wat só uitgespreek word, en ook op -a wat lank uitgespreek word: balju, okapi, kambro, karba
- meervoude en verkleiningsvorme van woorde op -e wat nie uitgespreek word nie: garage
- meervoude en verkleiningsvorme van VANNE en EIENAME wat op -e -rs en -e eindig wat nie uitgespreek word nie [NB ‘t, -z, en alle ander moontlikhede geld nie] Spelreëls by deelteken
- skakel klankverwarring uit wanneer letters TWEELLETTERGREPIG gelees kan word: diëte, maar NIE dieet nie; finansiële, maar nie finansiëel nie
- dikwels a.g.v. tradisie: spieël

12. oumas

13. oribi’tjie

14. Du Preeztjie

15. A-span

16. heldeontvangs (ook helde-ontvangs) maar dan nie a.g.v. moontlike verkeerde uitspraak nie, eerder makliker lees

17. garage’e

18. Terblanche’e

19. Du Toits

20. nommer 5-skoen

21. 10 liter melk (hoeveelheid liters word aangedui)

22. 10-liter-houer/10-literhouer (aanduiding van grootte)

23. Markotter-gedenkboek

24. dieet (geen klankverwarring moontlik)

25. spieël (tradisioneel so gespel, hoewel ons dit net soos spier uitspreek)

26. finansiëel (geen klankverwarring moontlik)

27. finansiële

28. Ma-hulle

29. betaal-TV

8 AKTIWITEIT 2

Bepaal asb. self die lengte van die skryfstuk, puntegewig, datum van inlewering. Laat die leerders die raamwerk van die dialoog in groepsverband of individueel doen. Dalk ’n nuttige stuk vir die portefeulje.

- PLAAS IN PORTEFEULJE AS KREATIEWE SKRYFWERK: KORTER STUK/DIALOOG

9 AKTIWITEIT 3

TEKS B: Skaatsplankryer

- Behandel eers die gedig sonder om na die vrae te verwys.

Memorandum

1. Betekenis 1.1 – sweef; 2.1 effens buite konteks, maar tog haalbaar 4.1
2. Denimklere (die skets wys valhelm ens., maar dit staan nie in gedig).
3. teen 'n helling “afdraandpad”
4. “knoop” “ontknoop” “maak arms oop” “gier”
5. Beweeg met sy bene/trap kruis en dwars oor skaatsplank, swaai arms voor, agter en aan weerskante van hom verby (lyk of hy hom vasknoop en dan weer losknoop), spreid arms asof hy wil vlieg, staan dan laastens doodstil met oop arms op voortsnellende plank.
6. Ingevoegde sinsnede/verteller wil ons aandag vestig op die ekstase, gevoel van die ryer. Terselfdertyd 'n belangrike aanduiding van “rede”/”boodskap” van gedig. (Met hierdie inligting sal u sekerlik moet help.)
7. enjambement
8. Gedig lees vloeiend, sonder stiltes/onderbrekings – versterk beeld van ryer wat vloeiend beweeg.
9. “gier (bevry)” r. 4 (Gesels met die klas – indien u 'n skerp groep het – oor of “bevry” steeds beskryf, en of dit nie dalk al oorgaan na toepassing nie.)
10. Lei klimaks/toepassing in.
 - 11.1 (feitlik) geen rymende woorde; miskien wel r. 1 en 5
 - 11.2 vrye vers
12. Hy beweeg asof die aarde se AANTREKKINGSkrag (wat mense vashou) nie op hom 'n invloed het nie.
13. “vaart” en “gier” ook “bevry” en “-windswael”
14. metafoor
15. Wil iets van vry word, beweeg asof niks hom vashou nie, uitlig. Ja – kyk 2.6.2.
16. Die seun word nooit werklik vry, los van die aarde nie, moet die hele tyd op die aarde beweeg en nie soos swaai in die lug nie.
17. Meestal ja, met die antw. van 2.6.2 as motivering. NB ook die woord “bevry” net voor die dubbelpunt is van belang. Ander siening met motivering moet ook aanvaar word.

10 AKTIWITEIT 4

18. Ook by hierdie stelwerkstuk moet u self die lengte en puntegewig bepaal, die leerders met die raamwerk help en 'n datum vir inlewering vasstel. Stel dit duidelik dat u veral soek na beskrywing van emosie/gevoelservaring. Leerders mag selfs hulle ervaring beskryf die eerste keer toe hulle fiets gery het.

- PLAAS IN PORTEFEULJE AS KREATIEWE WERK: LANGER SKRYFSTUK.

11 AKTIWITEIT 5

TEKS C: Moenie so ploeter, kry 'n skoeter

1. WANNEER U MET HIERDIE TEKS BEGIN WERK, is die eerste opdrag hier die beantwoording van die stuk as begripstoets. Die leerders moet dus die stuk individueel stilletes en die gegewe vrae daarvoor individueel skriftelik beantwoord. Die antwoorde moet u verkieslik self aan die hand van die onderstaande memorandum assesseer.

- 1.1 Ryplanke is groot pret, maar kan ook nuttig gebruik word om mee oor die weg te kom. (3)
- 1.2 Dis opvoubaar (kan selfs gedra word), gebruik min plek en 'n mens hoef dan nie te loop nie. (3)
- 1.3 swaarkry, sukkelend oor die weg kom (2)
- 1.4 iets wat gewild is, wat jy moet hê as jy in die tel wil wees (2)
- 1.5 vinnig rondbeweeg (2)
- 1.6 druk opwinding uit (2)
- 1.7 “klanklose bromponie sonder enjin” (2)
- 1.8 Nie almal verstaan die woord dieselfde nie - wat vir een mens (redelik) vinnig is, is vir 'n ander stadig. (2)

1.9 'n deel van die verkoopsom wat die verkoper ontvang (1)

1.10 mense wat namens maatskappy produk verkoop (1)

- U KAN OOK HIERDIE STUK IN DIE PORTEFEULJE GEBRUIK: GESKREWE IND. RESPONS OP TEKS.

12 AKTIWITEIT 6

2. Behandel met die leerders eers die basiese werkwyse by opsomming. Let daarop dat hierdie opsomming 'n puntsgewyse (en baie basiese soort) opsomming is. Moenie in te veel detail ingaan wat nie hier ter sake gaan wees nie. ASSESSEER ook hier die leerders individueel.